

BARCELONA 22 DE NOVEMBRE DE 1891.

MANRESA INGRATA

Des de fa una pila de mesos arribaren á nosaltres remors de que la ciutat de Manresa, ó la seva representació oficial—dígali barret, dígali sombrero—s trencava'l cap cercant un medi de posar entrebanchs, y en definitiva fer impossible la permanencia del renomemat col-legi de segona ensenyansa que hi tenen establert los Pares Jesuitas.

Y, francament, que hi hagués á Manresa gent capassa de pensar semblant disbarat y fins de demanarne la execució, ab tot y que l'instint de conservació, com á vehins de la ciutat, al trament havia d'inclinarla, no sols ho creyan possible, sino que ho tenian per segur, sabent que las opinions republicanas y socialistas han fet no poca forrolla entre 'l poble manresá, en la forma de brutal impietat ab que aquellas solen ésser professadas per un poble baix, tan faltat d'instrucció y tan sobre d' impresionabilitats y d' acaloraments com lo nostre.

Pero—'ns deyam—Manresa no está pas entregada á exas turbas; al revés, que porta la seva representació y cuya dels interessos comunals un Ajuntament que te, en veritat, lo pecat original de tots los de nostre desballesitat pays d' ésser fruyt de repugnats maneigs que 'l centralisme congria y protegeix, pero que d' altra banda está compost de personas

que—l' Alcalde 'l primer—tenen zel en mantenir llur reputació de catòlicas, y la bona fama d' administradors de seny que no volen llençar los interessos de la ciutat per la finestra d' esgarriadas opinions ni d' apassionaments malsans.

Perque creyam que axis havíam de judicar, no sérem gran cabal d' aquells remors; y mes estranyats que temerosos, seguíam lo curs de la qüestió entaulada als Pares Jesuitas per l' Ajuntament de Manresa, segurs de que aquest solament tractava de veure si obtindria en los pactes que ab lo dit col-legi mantenía una modificació que, ab mes vanitat que malavolensa, tenia per ventatjosa.

Mes contra aquest parer la qüestió, rodant, rodant, s' ha posat de tal manera que, desde la infructuosa mediació del Sr. Bisbe de Vich, pot axis anunciar-se: L' Alcalde de Manresa senyor Arderiu y l' Ajuntament que presideix, volen suprimir lo col-legi dels Pares Jesuitas.

Y com que 'l Sr. Arderiu, tan plé de coratje com saltat de prudència, no es prou razonable per abandonar sas pretensions, la ciutat de Manresa veurá exir próximament d' ella, com auells que una má cruel desnía, tota una renglera dels fills d' aquell gran Sant Ignasi que un dia va tant honrarla y enriqnirla..... Es á dir, veurá axó 'l poble de Manresa, si lí dona la gana.

A l' Alcalde Sr. Arderiu, y al Ajuntament que 'l secunda, res cal demanarlos. Lo que no han pogut alcansar d' ells los arguments y exhortacions d' un prelat tan estimat y admi-

rable com lo Excm. Morgades, malament podrían atényer nostras rahons y súplicas.

A qui 'ns dirigim nosaltres, y ab qui de cert confiéim, es ab los bons habitants de Manresa.

No volém entrar en la exposició y discussió de la desavinensa entre 'ls Pares Jesuitas y l'Ajuntament, primer, perque 'ls creyém mes un pretext per aquell inventat, que verdaders motius; segon, perque la mediació de l' Excellentíssim Bisbe de Vich á favor de la permanència dels dits Pares en lo col-legi, assegura la justicia de la actitud per aquests mantinguda, y tercer, perque hi han rahons del orde material y principalment del orde moral, que res tenen que veure ab los motius de la qüestió present, y que per la seva superioritat deuen en tota ocasió prevaléixer.

Creyém que 'l poble dé Manresa, que es sá en sa part mes nombrosa, ja que no ho es en la part mes baladrera, no consentirà la alcaladada que 's tracta de cometre; creyém que 'l poble de Manresa no voldrá trepitjar lo llegat d'honor que li confiá la Providència al ferla estada del gran Loyola y lloch escullit per los majors prodigis que obrá la divina Omnipotència en aquell admirable instrument de la bondat de Deu envers los homens; creyém que 'l poble de Manresa no serà traydor á sus tradicions glorioseas, y que no voldrá enllorar ab una cohenta ingratitud la gloria de major brill ab que la enriqui la Historia; en fi, creyém que 'l poble de Manresa no voldrá que sian llansats d' ella los fills de Sant Ignasi.

Ho creyém ab mes confiansa, en quant sabém que davant del perill va á efectuarse la unió de tots los catòlichs manresans, fins ara enemistats per nostras funestas divisions políticas; y 'ls catòlichs á Manresa tenen la forsa de la verdadera opinió pública.

Avant, donchs, bons manresans; la lley sanitosa del regionalisme que guía nostres judicis y nostres actes, comana que 's veneren y 's guarden los privatis honors de cada entitat local: Com guardéu y honréu sovint la gloria del Bruch, guardéu y honréu també la gloria, mes gràn, de Sant Ignasi, conservant y honrant als fills del gran soldat de Jesucrist que escampan en compensació anomenada, riquesa, ciència, y la bona doctrina en lo si de vostre poble!

Si permetesseu que 's consumés la iniquitat que 's projecta, las vinientes generacions vos acusarián de mals patricis y 'l nom de Man-

resa s'enlloraria ab lo vergonyós estigma de la mes negra ingratitud.

N. VERDAGUER CALLÍS.

FRANSA Y SON EXAGERAT PROTECCIONISME

La actitud presa per Fransa en la qüestió econòmica, ha fet que casi tots los Estats ó nacions del continent europeu busquen medis per la defensa de llurs interessos, seguit, ó be 'l perniciós exemple dels francesos y nort americans, ó negociant al contrari aliansas comercials ab altres països.

Entre Italia per una part, y Alemanya y Austria per l'altra, la conclusió de convenis comercials sembla del tot assegurada. L'èxit falaguer de las negociacions de Munich va á modificar notablement lo caràcter de la triple aliança. De purament política que era, fins ara, esdevindrà també comercial. Los lassos que uniran d'aquí endavant á las tres nacions estarán consolidats; no tindrán tan sols de menys la por d'un perill internacional, sino que la fusió dels interessos materials servirà de fonament á la aliança política, fentla mes forta y mes indisoluble.

Aquesta aliança està destinada á produir sobre las demés nacions una atracció casi be irresistible. Al negociar ab una de las tres potencias aliadas, se sabrà que 's prepara 'l terreno per seguir las negociacions ab las altres dues. Si s'obtenen concessions d'una d'ellas, ja 's tindrà la seguretat d'obtenir exas mateixas concessions de las dues restants. Empendre una guerra de tarifas contra una, serà exposarse á la guerra comercial ab totes tres juntas.

Si 's pot mantenir la unió que acaba d'establir-se (que sobre axó hi hâ, en veritat, grans duptes), serà prou poderosa per portar al costat d'ella la agrupació de la major part dels Estats veïns. La Russia podrà restar indiferent; la Inglaterra, que obra sus fronteras á tots los productes, no es lògich que hi entre, pero las altres nacions, si no volen comprometre son comers y sa industria, no podrán passar sense tindre relacions amistosas ab la unió de la Europa Central.

La Bèlgica ja ha entaulat negociacions ab Alemanya, y vejas com un dels periódichs mes importants d'aquell país, lo *Flandre Libérale*, las considera:

«Tenim, diu, poderoses rahons per creure que 'l èxit las coronarà, y acabarán inevitablement ab un tractat comercial.

La Bèlgica es un país d'exportació, y no pot com molts altres petits pobles, bastirse á si mateix. Lo govern no podria, sense fer traydoria als interessos nacionals, deixar tancats als productes belgas los mercats de la Europa central. Pero grat sia á Deu, no son aquelles sus intencions; axis, donchs, la conclusió de tractats favorables á las manufactures belgues, es de tot punt necessaria.»

Aquesta necessitat que obliga á Bèlgica á pensar en contrarrestar las midas prohibitivas de Fransa, y que la induhexen y la portan á tractar lo conveni ab Alemanya, es segur que també la senten altres nacions.

La mateixa Suissa, que acaba d'aprobar la tarifa vo-

tada pel Consell federal, tarifa exageradament proteccionista, sembla comprendre ara la necessitat de continuar les negociacions que fa alguns mesos havia interromput à Munich.

Ab tot, la Fransa sembla que està enterament decidida á no tindre en compte exa exitació general que s'ha produhit. Sos governants preparan unes tarifas que, baix lo punt de vista comercial, la posarán en hostilitat ab tots sos vehins y pot ser ab lo mon enter. No es dificil predir lo que esdevindrà si axis succeheix: la decadencia comercial é industrial, estan al últim grahó. Si no es un real endorracament, serà al menos un estat d'espera que serà la causa del mateix. Esdevindrà á la industria lo que ja sufreix sa populació; ben prompte donarà signes evidents d'extenuació.

Nosaltres no sabém veure lo perqué de tal manera d'obrar, y es ben trist que en un pais com la Fransa, ahont han nascut munió d'ilustres economistas, quins escrits han afavorit en alt grau la expansió del lliure-cambi; no sian avuy, per la major part dels membres del Senat ó de la Cambra, escoltadas las súplicas de molts de sos compatriotas, y tinguts en compte y considerats los amistosos avisos que 'ls estranyos los hi dirigexen.

Tota la prempsa d'Europa s'ocupa de la acitud de Fransa, y lo mateix fá, part de la d' exa nació; sos homens mes ilustrats fan veure ab tristesa 'l que succehirà si altre camí no 's pren; un avis solemne ha dirigit á tots sos compatrioticis En Jules Simon; per ésser aquixa, una de las personas mes entesas en la materia, lo traduhim á continuació; diu axis:

«La major part dels proteccionistes francesos son amichs de la pau. Mes no 's creuria axis, veyent sa actual manera d'obrar. Ab entusiasme han aclamat á la Russia, hi ha alguns mesos. Avuy per avuy miran la aliança russa com la mes gran obra que hem pogut portar á cap, y mentrestant la Cambra de Diputats dona un terrible cop al comers de la Russia, imposant al petroli un dret elevadissim, que 's diu encara que 'l Senat vol agravar. Passa 'l mateix ab Espanya. Es un poble vehí, un poble amich, que tenia per nosaltres grans simpatías. Nostre tarifa d'aduana la fe-reix ab cruetat en la exportació del vi y del plom. Jo citaria, tindria que ferho, en primer lloch á la Suissa. Quasi be es un pais que no 's cuya de sos interessos. ¿Se creu, pot ser, que sembrant la irritació arreu, 's contribuirà á mantindre la pau?

»Quan repassém en nostra pensa la dolorosa història de 1870, una de las enormitats que tirém en cara á l'imperi, es de no haver tingut en aquella ocasió cap aliat, de trobarse tot sol davant de la Alemanya. Es aquest recort qui 'ns ha fet tan preciosa la amistat ab Russia. No 'ns hem descuydat en exa hora d'alegría de fer constar la bona arribada feta á nostres marins á Copenhague y á Stockholm. Lo mon nos ve á buscar ab los brassos oberts, se deya per tots los indrets de Fransa. Nos buscà, pero nosaltres l'allunyém. Adoptém una política egoista que 'ns criará enemichs en tots los pobles.

»Nosaltres tanquém nostres mercats; lo mon enter nos tancarà 'l seus. Nos tornarà cop per cop y no tindrà pas certament lo dret de quexarnos. Es una

guerra que té tan sols per destructiu, las tarifas aranzelarias, de la que haurém estat los iniciadors, y la que no es pas menys temible que la guerra ab armas de foch y canons.

»Los proteccionistas, que 'ns comprometen eventualment, fentnos mes difícils las aliansas, sacrifican des d'avuy nostre comers d'exportació. Y precisament nos trobém ab que la exportació es la mes poderosa forsa de las industrias francesas. Mr. Raynal n'ha fet davant de la Cambra de diputats una demostració clara, concisa y verdadera. Suposant, lo que estich ben lluny de creure, que las novas tarifas, fent pujar los preus de tots los articles, fins dels necessaris á la vida, enriquescan lo comers interior, amenassan destruir nostre comers del exterior, camí que es nostra mes gran riquesa. Se segueix lo mateix camí d'En Mac Kinley. No volém veure las conseqüències de son sistema, que ja produhexen sos efectes en son pais. Per compte de continuar la política d'expansió y de progrés, nos entorném als temps de las barreras y de las corporacions tancadas.

»Hi ha entre mitx de tots nosaltres, los que volen y patrocinan eix descabellat projecte de las novas tarifas, un gran número d'adversaris de las doctrinas socialistas. Lo mes gran càrrec que 's pot fer als socialistas, es d'encarregarse en la societat humana, del paper de la Providència.

»A cada un, segons la capacitat, á cada capacitat segons sos serveys; ¿pero qui serà 'l jutje dels serveys y de las capacitat? ¿Qui repartirà 'l treball? ¿Qui 'n fixarà 'l preu? Lo treball que vosaltres empreñeu es ben colosal y ben d'etzar. Recorrent las taules ahont hi ha inscritas totas las industrias humanas, un queda ull pres, de la seguretat ab que vos feu àrbitres de las compensacions. Las reclamacions naxen arreu sota vostras petjadas. Jo no dich que siau uns ignorants, al contrari, admiro vostras relacions que son ben nobrosas, y encara admiro mes vostre valor.

»Teniu lo valor y l'atreviment de classificar y tarifar tot lo treball humà, de modificar totas las fortunas, d'intervindre en lo balans de tots los mercats y de totas las empresas, obra espantosa davant de la que semblavan recular los homens més sabis y astuts y vosaltres teniu 'l coratge d'afrontar lo descontentament del mon enter, de renunciar á nostres productivas exportacions, d'espantar las dels altres països y de rodejarnos d'una muralla semblant á la de la Xina, com si fossem uns infestats ó impotents. Després d'axó podeu cantar victoria, imposant lo silenci als pobres que veuen ab terror, encarirse tots los aliements. Penseu tranquilisarlos dihen que la nova llei nos enriquirá y que tots tindrém nostra part en lo tresor. Vosaltres los fareu treballar com ánegres; tenen que mostrarse reconeguts. La Fransa augmentarà 'l número de sos tallers, al mateix moment que las exportacions se farán impossibles.

»Es un miracle que haurém de creure per necessitat, quan n'haurém estat los testimonis; pero fins avuy creyém que 'ns porteu á la guerra, al aislament, á la ruina y á la fam.»

Aquestas son totas las bonas veritats que 'l distingit economista ha dit als actuals proteccionistas fran-

cesos; pero sa paraula no serà pas ascoltada. La nació vehina sembla qu' estiga apoderada del mateix esperit afollat que en 1870; aquesta vegada portarà tantament la lluita en lo terreno econòmic, ab forsas ben poch robustas contra enemichs poderosos, [qui sab si tornarà a sufrir una nova derrota!]

Es convenient que 'ls governs d' Espanya, continuament vetllen los més petits moviments d' exos exèrcits mercantils, à fi de que las contingències d' una guerra internacional comercial, no nos troben desprevinguts; y també que s' estudie quinas proposicions son més ventajosas per nosaltres, y cap à qui cantó 'ns hem de girar. Segons sembla l' actual ministre d' Estat estudia molt especialment, los tractats que pensa establir ab Inglaterra, Portugal y Alemanya. Nosaltres no volém pas dir si es ab aquesta ó l' altra nació ab qui devém tractar; es axó tasea delicada y que no pot pas ferse sense conèxement exacte y oficial de las proposicions que 'ns ofereixen unes ó otras, pero si que volém fer constar que 'l govern ha de tenir en compte que Espanya necessita munió d' articles estrangers, y molts dels nostres son també indispensables a moltes nacions; ab aquest lema, si es que 's seguesca, no hi ha por de que falte al ministre d' Estat energia suficient per saber apartar totas las proposicions que 'ns farán los pobles ab los que no podem prescindir de tractar, si es que tinguessen sols per objecte endogalarnos una vegada més. Fora ben trista una segona edició del conveni tractat ab los Estats Units, quals efectes ja toquém avuy, y que a la magnitud d' aquests se dega la noticia de que fora denunciad per lo mateix govern conservador.

[Deu vulga iluminar la intel·ligència de nostres governants y apartar d' ella totes las pobres ideas que hi tenen estada, encar que sols sia durant exos critichs moments, que poden ésser causa de nostra total desgracia ó de nostra ventura, pels temps a venir.]

P. C. E.

L' HEREU PUJOLRÁS (1)

(RONDALLA)

L' hereu Pujolrás tenia prou cabal per ferse una bona vida; era d' aquells que treballotejant fins poden avansar quelcom.

Mes se va casar, y la seva dona s' anà tornant gaviva y mes gasiva.

—Ja m' agrada, deya al principi. En Pujolrás; es bona per casa.

La ganyoneria de la dona arribá, emperò, tan per enllá, que li planyia 'l menjar y tot.

(1) La dita popular a que 's refereix la present rondalla, la he comprobada de viva veu en diferents comarcas de Catalunya, citada com a proverbio, en lo sentit de que la bona taula fa tenir al marit geni apacible, fins al punt de no mirar prim respecte dels gastos que per acompliment de sos gustos fassa la esposa. La rondalla, fins ara inédita, fou recollida per mí a Arbecas, advertintme la dona que la cantava que la havia sentida contar a la Plana de Vich.

A Manresa contan una feta per l'estil y fins assenyalan un balç ó single abont ocorregué l'estimbellament de la dona.—S. F.

L' hereu ja va ferhi mala carota, ja; mes no gosava dirlo a ningú, perque se n' hi hauríen rigut. [La havia ponderat tant a la seva dona!]

Los estalvis a la taula s' anaren axamplant, fins a arribar que 'l bon hereu se 'n alsava ab veritable gana: alló no podia continuar.

Determiná, donchs, esbrinar la causa d'aquella gasiveria; al efecte, no hi havia sino seguir los passos de la seva dona.

Se quedá un dia amagat a casa seva, en ben dinat, y vegé que la dona 's posava la caputxa y sortia.

Va seguirla sense ser vist, y la vegé emprendre 'l camí del bosch, y entrar a la hermita de Sant Joan.

—¿Qué hi deu anar a fer a la hermita? pensá l' hereu Pujolrás.

L' endemà l' hereu sortí totseguit en ben dinat, y per la dressera se 'n anà a la hermita, amagantse darrera l' altar del Sant.

No va trigar gayre a compareixer la seva dona.

Ella que s' agenollá davant del altar ab molta devoció, y va exclamar en veu alta, creyentse estar sola:

«¡Gloriós Sant Joan,
trayeume 'l marit de davant!»

Al cap de les tres vegades de feta semblant pregaria, lo marit, del seu amagatall estant, ab veu estraflata, digué:

«Butifarra, cansalada y ous fregits,
fa perdre la vista a n' els marits.»

La dona s' alsá, ben creguda de que era 'l Sant mateix qui li donava tan bon consell.

Des d' aquell dia en avant, vinga donarli bona vida al seu marit.

Com més bona vida li feya, En Pujolrás tot era dir a la seva dona:

—Jo estich que perdo la vista; sembla que no hi luco gayre...

Y ella, que cop de donarli bons talls, y truytas d' ous, y bona pitansa, fins que, quan l' hereu va veure que alló no podia durar gayre, perque la casa se 'n consentiria, va dir a la seva dona:

—M' he quedat ben cego; ja no seré bo per res.

—¿Vols dir? feu sa muller, no podent dissimular la seva alegria.

—Com ho sents; voldria que 'm fesses un servei.

—Digas, digas.

—Que m' accompanyesses a la vora d' un single y 'm tiresses daltabaix, que t' ho estimaria molt.

Ella que li contesta:

—Si tú ho vols de totes passadas...

Y 'l va acompanyar a la vora d' un single que feya fredat de mirar.

En sent allí va dirli 'l marit:

—Per que no me 'n adone tant, recula tú un xich, pren branzida y vina corrent a donarme la empenta.

Ella que ho va fer tot tal y com li deya 'l seu marit: se va fer un xich per enllá y arrencà a corre cap al single.

Mes En Pujolrás, que hi veia tant com nosaltres, va fer un pas endarrera, dihent:

¡Arrera, arrera, Pujolrás!
daltabaix no hi anirás pas.»

La dona que havia pres molt be la branzida per donar la empenta al seu marit, no trobantlo no va poder aturarse, y 's va estimbar.

SEBASTIÀ FARNÉS.

SANTA ISABEL D' HUNGRÍA

A NA ISABEL LÓPEZ DE GÜELL

EN SA DIADA.

«T' en recordas? en l' altar,
al anarte á desposar,
entre aquelles llums hermoses,
no veres Santa Isabel
com te baxava del cel
una faldada de roses?

de roses y de clavells,
de eálzers rosats y bells
de corola embermellida?
te 'ls baxava á mitx florir
acabadets de cullir
vora la font de la vida.

La Santa de flor en flor
te 'ls posá sobre ton cor
y foren nins les poncelles
de roses y de clavells,
los clavellets foren ells,
y les roses foren elles.

Oh clavells, oh roses d' or,
no perdau vostre candor,
no taqueu vostra puresa;
no perdau, flors, lo perfum,
oh cors, no perdau la llum
que 'l bon Jesús vos hi ha encesa.

Fugiu del mundá oripell,
no hi ha pas mes rich joyell
que la bona conciencia;
be n' hi ha al mon de plata y or,
no val pas tot son tresor
lo tresor de la ignocencia.

«En la garlanda quants sou?
com los chors d' àngels sou nou,
tots ignocents tots alegres;
fugiu del pecat traydor
que dels àngels del Senyor
ne torna àngels d' ales negres.

Que vostra mare al morir
al bon Deu li puga dir
véusels aquí com me 'ls dáreu.
Guardàumels, Santa Isabel,
tornau ma garlanda al cel
com del cel me la baxáreau,

JACINTO VERDAGUER PBRE.

Barcelona, 1889.

LOS MOTIUS DEL REY EN PERE [IV]

Lo docte valencià Perez Bayer, tan coneut per sas notas á la Biblioteca de *Nicolás Antonio*, per son Catálech de manuscrits de la Biblioteca Escorialense, per son Viatge arqueològich á Andalusia y Portugal, inèdit per desgracia, y pel rich llegat que feu de sos llibres á la Biblioteca universitària de Valencia, es acreedor de la posteritat d' un mérit literari inèdit, que deu regóixerse, y que volém consignar breument.

Era lo docte polígrafo Bayer, tan laboriós, treballador, com amant de las lletras catalanas. Axí es que, en la temporada que passá en l' Escorial, l' estiu de 1779 (Agost á Octubre), agregat á la Cort, se dedicá ab afany á treure una fidelissima copia de varis còdechs catalans que dormen en aquella preciosa Biblioteca, sens dupte per donarlos á la estampa, cosa que no realisá per causas que ignorém. Dintre poch temps veurán la llum algunas d' aquellas còpias; pero interinament, aquí doném lo contengut en la plana 72 de sa Misel·lànea, que son los *Motius del Rey En Pere*.

Ab aquesta paraula, se proposá aquell intencionat monarca senyalar los tirats dolents ó perillósos, que tenían los habitants d' alguns dels pobles y comarcas á ell sotmesas, tirats que si en realitat no tenían sos subdits, ell degué trobar motius per suposarlos, durant son llarg y accidentat govern.

Hi ha en aquestas curtes ratllas, alusions á fets y successos polítichs que ell presenciá, ó de quins tal vegada fou víctima. Qui conega la vida del célebre monarca, en ells trobará alusions á molts fets, ja públics, ja familiars. Mallorca també te representació señalada: los falsaris d' aquí eran gent perillosa, á judi ci de Pere IV; no obstant, lo bon servey que li feren quan s' apoderá de Mallorca. Los tals consells, venen á esser una especie de breu catecisme polítich que fa 'l governant astut y avisat á sos successors, y axis no fora d' estranyar que 'ls escrigués D. Pere per dirigir-los á sos fills D. Joan y D. Martí. Per aclarirho mes, posarém algunas notes per comprender mellor lo sentit de várias paraulas del text que no podrian capir los poch-acostumats al llenguatge arcaic en que están escrits.

«Motius que foren fets per lo noble En Pere d' Aragó, pare que fou del rey En Johan e del rey En Martí,

—Deus te guart, de parent fesa,¹
e de hom de Manresa:

De passera rodona,
e dona de Girona.

—De soquerrat d' Urgel
e de bufó de Leyda:

De mandra² de Palás
e de sart de Cerdanya.

—De güelfo e gibellis fals e mestre,
e bon guassanyador de Rosseló:

De falsari de Malorques,
e de juheu de Barchinona.

¹ fes, fesa: esquerdat, esquerdada.

² mandra: pastor, desvagat. Palás ó Pallars.

—De trinchagat [?] de Tortosa,
e de lepol d' Amposta;
—De outrecuydats de Valencia;
de cunchagats ¹ d' Aragó;
e d' usurer de Moiella.
—De encauats ² de Xativa,
d' empeguuntats d' Alzira,
e de sobre-leals ³ de Murvedra.»

«Altre motiu de aquell Príncep mateix contra les dones, ó en ajuda d' elles.

—[Deu te quart,] de catiues de Perpinyà
e de servens de Gerona:
[de] dones de Barchinona,
e senyores de Valencia,
e companyones de Xativa.»

G. LLABRÉS.

(Del Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana).

UNA PASSEJADA PEL LLACH "LEMAN"

(Acabament).

A bordo del «Mont-Blanch.»

Ab tot y lo ventet molest que fá y la pluja que amenaça, la invasió de la gent no ha passat de coberta. Allí s' està tothom; qui dret, qui sentat, qui passejant entre estrenyors; disfrutant las escorriallás del espectacle del dia.

Qui diria que l' quadro fosch y uniforme y esfumat que tenim devant, era tan variat, colorit y vigorós fa dues horas; si los qui havém tingut lo gust d' observar no 'ns ne sabém avenir?... ¡Lo que pot lo regnat de la llum! Y qui diria també que aquesta aigua ara quieta y sexuga com un bassal d' oli te vents que l' enfadan fort, y boyras que l' atian á fer víctimas? Qui ho diría? Algunes familias endoladas, á las que ha aclaparat la desgracia... ¡Lo que pot lo regnat de la mort! Contrastos de la vida: abans llum, ara fosca; avuy riallas, ahir llàgrimas.

Just ha estat M. Boufflers, diuent que aquest llach era un retrato en miniatura del Oceá, puix sas entranyas, que s' enfondexen fins á 334 metres, son també un fossar. Kochs ó naufragis, descuysts y suicidis, que de tot hi ha, se cuydan d' enviarhi algú. Per sort, las tempestas y boyras no sovintejan; la marinera es experimentada, y l' suis es home atent y de seny, per que aquests trastorns no mes passin de tant en tant, molt clars.

Fent castells en l' ayre, per l' estil, y reflexionant sobre ells, no he reparat que 'ns aturessem á Morges.

¹ cunchagats: miserable?

² encauats: aparedat. Sembla que aludeix als presos perillós que per major seguretat emprisonavan en lo fort castell de Xàtiva, d' ahont era molt difícil fugirne.

³ sobre-leals: mes que leals de Murvedre. Apar que aludeix als successos que en 1348 ocorregueren en esta ciutat durant las lluitas de la Unió aragonesa y valenciana, ahont lo rey passà molts mals ratos.—Consultes Crón. de Pere IV, pág. 270, edició d' n Bofarull, 1850.

Quan no he pogut móurem ab llibertat he suposat que un altre raig de gent havia entrat á bordo, y estava en lo cert. Si l' Hoch ara com ara escasseja, no se en las estacions que faltan com ho farém.

Al arribar á Rolle, lo cel ja s' ha enfosquit tant, que l' fum, negre com un sutge, surt de la xemaneya y s' pert de vista. Llampaueja seguit y los pasatgers comensan á remóures é inquietarse, com los aucells engabiatos quan senten veni l' mal temps.

Mentre fem lo camí fins á Nyon, los llums dels pobles han anat brillant com rengles de xinxetas encoses á flor d' aigua; després s' han sentit trons al lluny, han oscilat las llumanetas y ha cayut la primera gotejada. Aquesta ha portat gran barreja y confusió. Los viatgers de 1.ª, 2.ª y 3.ª, s' han abocat plegats á las escalas ab la idea de sotaplujarse en las cambres. Los empotissats han cruxit, quexantse de la pressió forta y sobtada que han rebut y las veus dels majors s' han sentit inutilment, volent posar orde y destriar las classes. Als deu minuts, la gent acondubida, ha amaynat l' escàndol.

Jo, ab lo paraguas estés m' he defensat una estona á coberta. Tenia ganas de veure altre cop lo château de Nyon, fàbrica del segle XII, de silueta accidentada, ab torres, marlets y murallons, que sempre impressiona; pero ca, naveguem en una mar de tinta y á vint passos no distingim mes que bultos imformes. Los fanals prou se gronxan dalt las entenes, y las llanternas corren d' assí d' allá, ab ganas de fer claror, pero res hi val. Las angulosas ratllas que l' samps escriuen en l' espay nos enlluernan y no mes á sa llum instantànea endeviném lo rumbo que seguim y l' Hoch ahont som.

Aquí á Nyon, carreguem mes gent y ab ella tota la colla d' un Orfeó, que ab lo pendó en l' ayre entra cantant. Per lo que veig y sento, la mullena que portan no l' s' ha refredat l' humor ni l' s' ha velat la veu.

De llamp á llamp pochs segons. L' un tró aconsegueix l' altre. Ara si que apreta. Un xáfech modelo son las pocas hombras inutils que vagavam per coberta. No mes hi quedan lo capitá, un timoner y dos mala-lots que rondan embolicats ab los xubasqueros.

Cap á baix falta gent; dich mal, n' hi sobra; puix me trobo la escala y passadis ab vários que han desistit d' entrarhi. Jo ni sisquera ho intento, puix hi ha un garbuix qu' espanta y una atmòsfera asficiant, y m' planto, com ells, vora la porta. Sembla qu' estich á la boca d' un forn, sento escalfor (d' humanitat) y m' axugo.

Privat com estich de contemplar la naturalesa, no tinc mes recurs qu' entretenirme fent conexensa, de vista, ab lo passatge, ja que no mes tenia notícias de sa existència per la nosa que m' havia fet y molestias que m' havia donat.

¡Ni may que m' hagués fiesat ab aquells pilons de gent! N' he sortit ab lo cap com un bombo. ¡Quin conjunt mes abigarrat! Quins grups y tipos mes diferents! ¡Quin tuf mes sui generis! Obrers, burgesos y senyors; suïssos y extrangers; homes, donas, maynada; tot barrejat. Gechs, levitas; bolets, barrets de copa; cofias, com platas de mató, sombreros encastellats, ab flors y glassas, cintas y plomas; de tot hi ha. Aquí l' matrimoni que ha sortit á orejarse; allá uns nuvis ves-

tits de franela blanca, que semblarián una parella de coloms immaculats (tant parrupejan), si l' sanch no 'ls hagués esquitxat. Ensa, una mare ab dues criatures dormidas á la falda; enllá, un pare renyant los petits que 's cansan d' estar quiets; al costat, lo cassador embrassat ab la escopeta, sarró y cartutxera, y 'lgos entre camas; mes lluny lo turista presumit, ab son *alpenstock*, gorreta esquifida y calsa curta, lluhint la mosculatura de sas pantorriillas. Homens y donas denarits, de rexonxos; tipos graciosos, *idem* antipatichs; gent escamallada, gent ben feta; caras redonas, llargas, serias, avorridas, tristas, rialleras, de gana, de set; ulls vius, ulls cansats, ulls molls; galtas xutcladas, vermelles, lluhentas; bocas que badallan de mal de cor; altres que... tipas de cervesa y formatge; mans enguantadadas, mans callosas; peus que aguantan als que dormen drets, y peus que fan sentar al que troban lloch. Vestits y abrichs clars, foscos y de tots colors, de tiessos, de cayguts, de mullats y d' axuts. Paraguas, bastons, sombrillas, canyas de pescar, cistells, sachys de mà, farcells, flors y fruytas. Axó y mes, moventse, dintre batents de llum groga y claps de sombra, han vist mos ulls. Olors finas y ordinarias, agradables y repugnantes; baf de carn, de suhor, d' oli y de vapor, han entrat en mon nas. Xius xius, veus comfosas, xerradisa menuda, conversas tiradas y mots inglesos, rusos, francesos, suechs, italians, tudescos, catalans, etc., accompanyats dels sotrachs ruidosos de la màquina, han ferit mas aurellas. Y alenadas xafagosas que surten de dins y rufacadas fredas que entran de fora, ha sentit mon cos. Heusaqui las parts d' aquest conjunt incoherent, aturdidor y arlequinesch.

Aquestas notas de color diferentas, acabo de pendre. Lo lector ab sa imaginació ja 's pintará 'l quadro, molt rembrantesch; puig jo estich més marejat que si hagués agafat de plé á plé un equinocci, travevant l' Atlàntich.

Fassi fret, vent, plogui ó nevi, m' entorn no á coberta..... ¡Ah! Aquí 's corre 'l perill de constiparse, pero al menys s' hi respira. ¡Ah!

Al cap de poch nos aturém, som á *Coppet*; poble que visita qui te aficions literarias, pels recorts que hi dexá Mme. Staél. Lo mon literari ha apreciat lo seu talent per medi de sos escrits; per apreciar lo seu fisich cal venir aquí, ahont lo pinsell de David hidexá un bon retrato.

Una altra estació y serém á casa. En la cambra continua 'l garbux; á coberta la soletat; en l' espay la negror y la pluja. Los llamps van oblidantse de aclarirnos lo camí. No mes una resplendor, molt débil, tot just perceptible, acusa, allá al fons, la existencia de Ginebra; y uns punts vermells, que 's mouen, senyalant l' embarcadero de *Versoix*. Son las llanternas dels guardas. Nos hi acostém: més de cinquanta persones esperan per embarcarse y s' agrupan al cayre de la estacada per no quedar en terra. Ab prous fatichs han posat la palanca. Lo capitá avisa que á baix no hi cap una criatura de bolquers y que 'ls toldos amarals com están, regalan com escorredoras y no abrigan res. La gent se conforma á rebre l' ayga una estona més, y va desfilant. Un cop á dins empreñém la última marxa.

La Providència 'ns ha tingut compassió. No sabém si la tempestat s' ha allunyat ó si nosaltres hem fugit, pero es lo cert que bon xich abans d' entrar al port ja no plou y la atmosfera s' ha aclarit. La resplendor ja es més viva..... Ja distingim los edificis de Ginebra..... Ja poden contarse los fanals afilerats en los *quais* y las llapassas de llum brillant y bellugadiñas que cada un d' ells reproduheix dintre l' ayga..... Ja passém la farola.

Los passatgers van sortint del cau y acomodantse per desembarcar, y quan lo «Mont Blanch» arriba, ab dues horas de retrás, y atraca en lo moll del mateix nom, tots estém á punt. Son las nou: los bitllets passan de nostras mans á las del Capità y en pochs minuts lo barco s' ha vist lliure d' aquella gentada que semblava fugitiva d' una nova Babel. S' han apagat los fanals del servey. La tripulació s' en va á retiro, y no més los toldos y banderas gotejant, ploran sobre aquell monstre que per avuy no te més vida. La darrera fumerola que ha sortit per la xemaneya s' ha endut son esperit.

Encara que 's diu que las personas se troben que las montanyas no, dupto trobar may més mos companys de viatge. Tots s' han esbarriat, tots s' han fos.

De la passejada no 'n queda, donchs, cap més rastre que 'l recort, pero aquest no s' esborra. Per viatges que fassi no crech veure ni sentir, en un espay tan reduhit, la mostra de tantas rassas, llenguas y nacions, ni en tan pocas horas, gosar d'un espectacle de la naturalesa tan variat, grandiós é imponent.

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

Agost, 1891.

MOVIMENT REGIONALISTA

Lo passat dijous doná 'l senyor Aràbia y Solanas en lo Centre excursionista de Catalunya, la segona de las conferencias que en dita associació ve donant, y en las que fa una relació de las impresions que rebé en lo viatje que feu per França, Alemania y Bèlgica. En la de dijous parlá de Alemania.

Ab correcta paraula y frase verdaderament gràfica y senzilla, relatá las impresions que rebé en Achen (Aquisgrà) Colonia y Maguncia, fent reals y veritables, per medi de la gran forsa evocativa de sa paraula, 'ls llochs y los monuments que descrigué. Parlá ab gran entusiasme artístich de la Catedral de Colonia, monument que tots los pobles miran ab veneració y respecte; lo senyor Arabia feu notar que en sos detalls arquitectònichs, adoleix d' alguns petits defectes; l' hi faltan obres treballades en ferro de véritable valor artístich, y 'ls banchs del chor son d' estil barroch y detestables.

De las detalladas observacions que feu sobre 'l modo d' ésser dels habitants dels pobles que descrigué, deduhí que en algunas regions del imperi, particularment en Aquisgrà, l' esperit que podríam dir regionalista, no s' ha estingit, sino al contrari viu, encar que en estat letàrgich, en lo més profon de la conciencia del poble.

Los concurrents aplaudiren y felicitaren al senyor

Arabia, tant per los coneixements que desplegá en la narració, com per lo agradable que fou aquesta, donantli una forma de conversa íntima.

Sa Santedat Lleó XIII ha comprat al primceps Borghese tots los manuscrits relatius á la estada dels Papas á Avinyó, que s' ha colocat en la nova ala de la Biblioteca Leonina.

L'últim nombre de l' estimat colega de Provenza *L'Aioli* dedica, en un articlet, un afectuós y entusiassta recort á lo memoria del poeta Damás Calvet que acavan de perdre las lletras catalanas.

En lo mateix nombre hi llegim una bonica circular que sotserien Marius Girard, Frederich Mistral y Felix Gras, comunicant lo projecte d' erigir un monument á la memoria del gran felibre popular, Joseph Roumanille, á Saint-Remy, al mitj d' aquells jardins ahont vegé la primera llum y ahont cullí las primeras flors de sa poesia l' anyorat poeta.

Aquest monument se fará per suscripció pública, que indubtablement, se veurá molt afavorida.

Ab lo titol *Reus Literari*, ha comensat á publicarse en aquella ciutat un setmanari, redactat en nostra estimada llengua. Si ha d' ésser per major be de la causa que defensám, Deu li dó molts anys de vida.

Pròximament se publicarà l' Almanach-Dietari del Pallaresa, guia de las quatre provincias catalanas. Pels bons antecedents que d' ell tenim, podem assegurar que á més d' ésser una obreta d' actualitat y útil á totes las classes socials, ha de tindre gran acceptació, puix en ell hi colaborarán varis distingits escriptors de Catalunya. Una part dels productes que resulten de la venda estarán destinats á la reedificació del poble de Puigcercós y al socors de las provincias últimamente inundadas. De la dedicatoria «Al Poble Català», se desprén l' esperit regionalista que anima al autor, estimat company de Lleida, per lo que l' felicitém de tot cor y desitjém que l' èxit responga á la importància y esperit filantròpic de la obra.

Alegrémnos, perque lo partit conservador s' ha posat al cap reformar la instrucció pública á Filipinas! D' aquesta feta Espanya veurá assegurada per sempre mes la posessió d' aquell important Arxipèlag; ja no haurá de témer los maneigs dels alemany's que tan perfidiosament lo cobejan.

Lo Gobern conservador, segons notícias, ha acordat imposar la llengua de Castella com á única oficial en totes las escolas de Filipinas.

Aquesta disposició podrà no estar en consonància ab los interessos intelectuals y morals d' aquell país que te un idioma propi, ben diferent del castila; podrà oposarse al desenrotllament d' aquells pobles, fentlos hi del tot insopportable una tutela política que descaradamente treballa per sa desnaturalisació: no obstant, es legitima filla de la política castellana.

Los conservadors espanyols son dignes successors dels consellers dels Felips IV y V. Espanya ha d' ésser castellana ó no ha d' ésser.

Ja no deu practicarse alló de «sálvense los principis, en que s' perdan las colonias»; sino que l' lema de la política madrilenya deu ésser castellanizar l' Estat espanyol, en que s' enfonze Espanya.

Sens perjudici de plorar com unas Magdalenas, davant los desastrosos efectes de la bojeria castellansadora.

Com ploraren, arrán de la Restauració, la mort d' Euskaria los matexos que la remataren suprimint sos furs.

• • •
¿Se vol major hidalgia?

En la revista *La España Regional*, corresponent al passat mes d' Octubre, hem llegit lo comensament d' un notable estudi crítich de D. Joseph Ixart sobre «La decadencia dels Jochs Florals de Barcelona». Es aquesta una materia de gran interès pel regionalisme català; y per axó 'ns felicitém de que s' haja decidit á tractarla un escriptor de tanta autoritat com lo Sr. Ixart. Axis tal vegada s' lograrà que se'n preocupen los qui poden posarhi remey. Per nostra banda pensám cooperar á aquest propòsit, ara sobre tot que trobarem lo camí fresat per un crítich tan distingit y conexedor de las cosas de nostra terra.

• • •
En un de nostres passats nombres nos ocupárem, dintre aquesta mateixa secció, de las profanacions de que havia sigut objecte la tomba del gran almirall En Roger de Llúria, prenent peu d' un interessant article que nostre bon company *La Ilustració Catalana* acabava de publicar.

Heus aquí lo que en son darrer nombre inserta nostre ilustrat colega:

«L' escrit que ab aquest títol publicarem fa un parell de números produí, com era natural, un moviment d' alarma y d' indignació entre las personas qu' estiman las glorias d' aquesta pátria desditzada. Alguns periódichs lo copiaren ó traduhiren, comentantlo y dihienthi la seva, d' altres ne prengueren peu per enèrgichs articles, y alguna Corporació s' ha bellugat en averiguació de la veritat del fet.

«En vista de la publicitat que ha pres l' assumptu y dels càrrecs que per algú s' han produït contra la Comissió de Monuments de la província de Tarragona, se 'ns ha presentat una persona distingida y completamente autorizada, manifestantnos que «aquelle Comissió de Monuments practicá bastant de temps enrera una àmplia informació, obtenint declaracions per escrit que remeté, per que disposés lo necessari, á la Real Academia de la Historia».

«Ab gust fem públich aquest acte, com se' ns demana.

«Pero no tenim grans confiansas en lo zel d' aquella Real Academia: la rahó está en que no haja disposites encara en un assumptu de tanta importància y gravetat després de la informació practicada *bastant temps enrera*. ¿Qué hi farém? tot lo nostre va axis: descuydat de qui está en lo deber de guardarho, profanat per les mans que més ho haurían de respectar, mercadejat á voltas per conciencias ab axamples; y tot axó impunement, entre la fastigosa incuria dels de dalt y la vergonyosa ignorancia dels de baix.

«Si la Comissió de Monuments de la província de Tarragona no tenia en sas atribucions altre medi d' acudir al mal, li agrahim lo que haja fet ab sa informació remesa á la Real Academia de la Historia; pero pot estar segura de que no haurá fet sinó enviar un expedient més á Madrid hont dormirá ben segur més tranquil que 'ls ossos del gran almirall en sa profanada tomba.»

Estém d' acort en un tot ab aquestas apreciacions y estém segurs de que la Comissió de Monuments, si la componen verdaders catalans, no ha d' haver quedat satisfeta del resultat de las gestions fins ara per ella practicadas.

Diumenge passat lo «Foment Regional de Sant Martí de Provensals, celebrá ab una important festa literaria y musical l' aniversari de sa fundació.

En lo saló, que estava pleníssim, hi havia representants de varias associacions y periódichs, alguns dels quals hi tenian sos estandarts.

La festa resultá agradosa y patriótica en extrém, puix que s' hi llegiren treballs literaris dels millors autors, y se cantaren escullidas pessas del numeros repertori catalá.

Dita associació la componen principalment obrers, ab que no cal dir quant nos plau que emprenga tan llovable camí la classe obrera catalana.

Hem rebut magníficamente imprimés lo quadret de costums en un acte y en prosa, original de nostre amich don Victor Brossa y Sangerman, y titolat *L'hostal de la Bonica*, estrenat ara de poch ab molt èxit en lo teatre de Novetats.

Agrahím la atenció.

Telegrafiaren de Madrid lo dia 17 del corrent, que don Victor Balaguer, Mestre en Gay Saber, ha llegit davant dels senyors Castellar, Menéndez Pelayo y altres eminentes literats sa trilogía *Los Pirineos*, rebent calorosas felicitacions, tant pel fons que enclou dit poema, com per la forma en que está desenrotllada.

Lo diumenge dia 15 del corrent se celebrá en lo Centre Català Vilafranqui, una notable y ben concorreguda vètllada musical, en la que l' president senyor Sacases pronunciá un aplaudidíssim discurs de propaganda, lleginhi apropiadas poesias los Srs. Martorell, Sardá, Roig y Bolet.

Per alguns entusiastas d' en Monturiol, inventor de la navegació submarina, s' está procedint á Figueras á la impresió de la Memoria que deixá escrita l' malagueñat inventor sobre son famós «Ictíneo», en la que s' aprecian los experiments realisats, y s' explica l' mecanisme, acreditant la resolució definitiva de tan interessant problema.

Un bon nombre d' estudiants de nostra Universitat que están acabant la carrera de Dret, se reuniren en l' Hotel de Buenos Aires á Vallvidrera, per celebrar lo dinar de despedida.

Al brindar per estrényer los llassos de companyerisme, precisament quan se van á separar per la ter-

minació de sos estudis, tots quants prengueren la paraula feren professió de fé catalanista, prometent dedicar sos esforços al progrés y enaltiment de las ideas regionalistas que ab entusiasme professan.

Aquest acte, per lo mateix que no te res d' oficial y es fill de la espontaneitat, te gran importancia, porque proba que la llevor sembrada en nostra Universitat, especialment en la Facultat de Dret, ha trobat terreno assahonat.

Nostra felicitació als joves regionalistas, y desitjém de veras que sos patriòtichs propòsits vajan acompañats de la fermesa y constancia, pel be de nostra estimada pátria.

Dimecres de la setmana penúltima morí á Torelló, després de una malaltia llarga y dolorosa, l' organista y mestre de capella de aquella vila, Mossen Salvador Brugarolas y Vieta, fill de Vich y molt estimat en dita ciutat per las bonas qualitats que l' adornavan. Dotat de una excel·lent educació artística, bon compositor y molt afectat al art diví, era també molt amant de las cosas de la pátria, posant gran interés en propagar la bona música de nostres compositors de més anomenada. En lo mes de Maig de aquest any havia fet cantar á la escolania de Torelló cançons catalanas, com las tan hermosas de Mossen Verdaguer, compostas pel mestre Candi. Deu haja acollit al jove sacerdot en la sua santa gloria.

Segons llegim en *El Imparcial* de Madrid, lo senyor Azcárate en lo notable discurs que llegí en l' *Ateneo* de dita capital «se pronunció com sempre á favor de la descentralización administrativa, demostrant plenament que la llibertat es incompatible ab una organiació unitaria, centralisadora y burocrática.»

DIETARI DEL PRINCIPAT

Escriuen de la Bisbal, ab motiu de las probas en un tros de vía de ferrocarril de San Feliu de Guixols á Girona:

«S' han efectuat las probas del pont de Barneda, y ab aquest motiu un tren de materials, qual máquina anava gobernada per l' enginyer D. Bernat Puig, recorregué lo trajecte desde Sant Feliu á Cassá de la Selva. En aquest últim punt esperava la arribada del tren la població en massa; al davant d' ella s' trobaven lo clero, alcalde y demés autoritats que afanyosos de saludar á aquell nou element de riquesa, volguren demostrar son agrahiment als senyors enginyers é individuos de la Junta victorejantlos y obsequiantlos ab un expléndit ápat en la Casa Capitular. Lo ferrocarril de Sant Feliu de Guixols á Girona toca á son terme y serà un fet dintre de curt plasso la unió d' aquellas importantíssimas poblacions, ja que sols las separa una cinta de ferro á tretze kilómetros á punt d' ésser colocada en lo terreno que la está esperant explanat al objecte.

Dimars d' aquesta setmana celebraren una reunió en lo palau de la Diputació provincial de Lleida, per

tractar del assumpt del Noguera-Pallaresa, lo Bisbe d' aquella diòcessis, lo Senador D. Eduard Maluquer,¹ Alcalde de Lleyda, los diputats à corts y provincials, los individuos de la Junta de defensa y altres importants personalitats. Dominà en aquesta reunió l criteri d' adoptar una actitud resolta y perfidiosa fins á lograr lo que exigexen ensembs la justicia y las necessitats d' aquella província. Al efecte son ja cap á Madrid lo Sr. Maluquer, acompañat d' una Comissió de la Diputació provincial y l' Sr. Bisbe, acompañat d' una Comissió del Ajuntament.

✿✿✿

Ab motiu de las noticias que han corregut aquests dies sobre la agregació á Barcelona de varis pobles de son plá, l' Ajuntament de Gracia ha recorregut en contra d' aquell projecte al President del Consell de Ministres, qui ha contestat que aqueix assumpt ha d' ésser resolt per las Corts.

✿✿✿

En nostre colega de Berga, *El Bergadán* llegim la notícia d' haverse fundat en aquella ciutat un Ateneo, quina junta directiva quedà composta dels senyors següents; D. Jacinto Vilardaga, advocat y propietari, President; D. Llorens Picart, notari y propietari, Vice-president; D. Lluís Viladot, actuari, Interventor; don Segimon Bonet, fabricant y propietari, Tresorer; don Lluís Blanxart, metje, Bibliotecari; D. Magí Minoves y D. Francisco Camps, Secretari y Vice-secretari, respectivament.

✿✿✿

De nostre estimat company de Reus, *Lo Somament*: «Al fi se reunió lo Jurat nombrat per adjudicar los premis que tenia oferts á las aradas que millors condicions per lo conreu del camp reunissen en virtut de las provas practicadas lo dia de la celebració del concurs anunciati.

Segons notícies que tenim, lo Jurat tingué principalement en compte al fer la adjudicació de premis, que dit concurs l' havia portat á cap en la població centre del camp de Tarragona, y per lo tant, que per la classe de terrenos del mateix havian de convenir ó ser útils las matexas.

«Dit fallo fou lo sigüent:

«Atés que la arada número 0, de gran roturació, moguda per forsa de vuyt cavallerias y presentada per D. Joseph M.ª Arnavat, d' aquella ciutat, no pogué funcionar ab las degudas condicions, per causes independents á la voluntat del Jurat y de la Associació convocant; se declará la matixa fora de concurs.

«No s'adjudicá la Medalla d'or, á cap arada moguda per forsa de dos ó més cavallerias, per creure que cap de las presentadas reunia prou condicions per mereixer dit premi; com tampoch s'adjudicá una de las dues Medallas de bronze, per iguals motius.

«La altra Medalla de bronze, se concedí á la arada giratoria moguda per forsa de dues cavallerias y presentada per D. N. Esteve y Saurí de Figueras.

«A las aradas, número 8, de gran roturació, moguda per forsa de vuyt cavallerias y presentada per D. Joseph M.ª Arnavat; y á la de sistema Chavez, moguda per forsa de dues cavallerias, presentada per lo senyor Sala de Tarragona; se las considerá acreedoras d' un Diploma.

«S'adjudicá la Medalla d' or á la arada moguda per forsa d' una cavalleria, per vinyas, presentada per lo senyor Puig de Badalona.

«Y finalment: se concedí una Medalla de bronze á cada una de las aradas fixas per vinyas, mogudas per forsa de una cavalleria y presentadas la una per D. Joseph M.ª Arnavat y la altra sistema E. Verette presentada per D. Basili Miret.

«Al donar compte del anterior fallo, no podém per menys d' expresar la satisfacció ab que l' veyém, ja que en nostra humil opinió l' creyém acertadíssim, baix tots conceptes; donant la més coral enhorabona á la Junta de la Associació Agrícola de Reus y sa comarca, no tan solzament per los bons resultats práctics que de dit concurs ha obtingut sens dupte, si que també per lo acertada que estigué al nombrar los individuos tots que junts ab los que componen dita Junta formaren lo Jurat calificador; desitjant persevere aquella en lo treball que te emprés de protecció y millora de la classe agrícola.»

✿✿✿

Los pagesos dels voltants de Tortosa estan molt atrafegats llaurant les terras inundades per l' últim desbordament del Ebre, y en las que han de sembrar blat y cibada; tenint enguany l' aventatge de no haver de femar aquestas terras, puix no hi ha mellor adop que l' llot que las ayguas hi dexaren.

✿✿✿

Com es de consuetut, cada any en aquest temps, las administracions de bitllets de la rifa Nacional, estan aclaparadas per la demandissa de bitllets del sorteig de Nadal. Es una bojeria molt escayenta per un pais com lo nostre, ahont tanta gent no veuen altre medi d' enriquirse que esperar engandulits la pluja del manna.

✿✿✿

Llegim que la cullita del vi ha estat casi nula en la Comarca de Valls per no haverse adoptat á temps los remeys preventius contra l' mildeu y blak-rot. Diuen que existeix en aquella comarca un cep anomenat *Llora*, que ha resistit á totes las malaltias dels ceps que fins ara s' han presentat per aquellas terras.

✿✿✿

Segons diuen de Tortosa es molt bona enguany la cullita de las olivas en aquell terme, donant un notable rendiment d' oli de qualitat molt superior, per ser las olivas sanas y gens taradas.

✿✿✿

Diu nostre estimat company *La Renaixensa*:

«Hem tingut noticia d' un nou triomf que ha alcansat en l' extranjer un dels fills del inolvidable y malaguanyat actor català don Lleó Fontova, lo jove Lleonet. Una cinquantena d' estudiants espanyols que hi ha á la Universitat de Lovaina (Bèlgica), organisen un gran concert á benefici dels inundats de Consuegra. Hi prengueren part una munio d' artistas, entre ells los joves Lleó y Conrat Fontova, y una numerosa orquestra dirigida pel célebre compositor M. Mathieu. Lo jove Lleó Fontova fou l' heroe de la nit. Hagué de tocar més pessas en lo violí de las que hi havia anunciadas y de las vegadas que fou erudit á la escena s' en perdé l' compte. Després del concert los que hi prengueren part foren obsequiats ab un ápat presidit pel cònsol d'

Espanya que dedicá son brindis al jove Fontova, felicitantlo calurosament y pronosticantli un gran pervenir. També li enviém nosaltres la més coral enhorabona.»

Avuy, á las tres de la tarde, en lo Palau de Ciencias se celebrará lo primer dels tres concerts de piano que'l Sr. Vidiella té anunciats.

Per las noticias que tenim dels resultats del abono, la Sala de Congressos estará concorregudíssima.

Heusaqui l' programa del concert d' aquesta tarde: François Couperin (1668-1733): *Le bavouet flottant*.—*La bandoline*.—J. S. Bach: *Prelude et fugue en do menor*.—G. F. Händel: *Gigue en la mayor*.—L. Beethoven: *Sonate en fa menor*. (*Allegro*.—*Adagio*.—*Musette*.—*Prestissimo*).

F. Schubert: *Moment musical, en do sostenido menor*.—*Moment musical, en fa menor*.—*Impromtu, en la bemol*.—C. M. de Weber: *Invitation à la danse*.—F. Mendelssohn: *Marche funèbre*.—*Aurore*.—*Serenade*.—R. Schumann: *Thème et 12 études symphoniques*.

Ign. Doscheles: *Reconciliation*.—*Conte enfantine*.—Fr. Liszt: *Au bord d' une source*.—*Valse-imromptu*.—Chopin: *Etude en do major*.—*Prelude en la bemol*.—*Mazurka en si menor*.—J. Brahms: *Danse hongroise en re major*.—*Id. id. en mi menor*.

Se diu per Girona que s' estan fent los convenientis estudis per la construcció d' una vía férrea, que aniria des de la citada capital fins á Olot, passant per Banyolas, Besalú y Sant Joan Las-Fonts.

Dintre de pochs días arribarà á Manresa, de camí cap á Montserrat, lo Rvm. P. Agustí Bastrés, abat del Monestir de frares benedictins de Santa María de Bell-lloc (baxos Pirineus), delegat pel Rvm. P. General de la Orde, per visitar totas las comunitats benedictinas estableties á Espanya. Acompanya al P. Bartrés lo P. Basili Gonnatey, mestre de novicis del citat Monestir de Bell-lloc.

En lo sepulcre del bisbe Arnald de Gurb, que diuérem haverse descubiert en la paret de la capella románica de Santa Llúcia, s' hi ha trobat lo bácul d' aquest bisbe, que es de bronze y en figura d' una serp retorsada.

Hem rebut dos exemplars del *Calendario para el año 1892*, que publica la casa Almera de Barcelona, contenint varis remeys y las noticias mes importants sobre'l conreu dels ceps americanos. Agravim l' envío.

Se diu que aviat s' instalarán alberchs ahont pugan trobar xopluch á las nits los pobres sense domicili. Aquests establiments se distribuirán, segons lo projecte á que fem referencia, entre los barris extréms de la ciutat.

Lo passat diumenge se verificá la anunciada visita del Centre Excursionista de Catalunya al Museu Arqueològich fundat per l' Excm. Sr. Bisbe de Vich. Formavan part de la comitiva una bona colla d' excursionistas, fins al nombre de uns vinticinch, figu-

ranhi los mes coneiguts y entusiastas individuos del excursionisme català. Sabém que las impresions per aquests rebudas en la seva visita, son altament favorables á la nova y ja tan renomenada institució: pero res volém adelantarne, puig en lo nombre próxim, si á Deu plau, honrará nostras columnas ab un article sobre aquest assumpto, lo distingit escriptor y eminent excursionista D. Francisco Maspons y Labrés, que formá part de la comitiva.

Lo Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana, corresponent al passat mes d' Octubre, dona compte d' una important troballa d' objectes arqueològichs, feta á Pollensa, y consistent en trossos de ceràmica romana, monedes de coure, molt ben conservadas, que comprenen la tanda de casi tots los emperadors dels tres primers segles, y ademés algunas eynas, entre las que hi ha un picot ó axadell de ferro molt gastat y un estilete de plata.

Per instar la resolució d' assumptos d' interès per la Comarca de Tarrasa, ha anat á Madrid una representació dels principals veïns de la mateixa, presidida per D. Joan Barata, alcalde d' aquella ciutat y D. Alfonso Sala, diputat provincial del citat districte.

En cumpliment del acort pres per la Diputació Provincial, lo passat diumenge aná al poble de Sant Joan Despí, lo diputat D. Magí Sandiumenge, acompañat d' un enginyer del Estat, á fi de regonexer los danys causats á aquest per l' últim cop de riu del Llobregat y estudiar los medis d' evitarne la repetició.

En la sessió celebrada per la Diputació Provincial dimecres á la tarde, s' acordá recomanar als diputats y senadors per aquesta província que s' unescan als seus colegas de la província de Lleida y apoyen sos treballs per la construcció del ferrocarril del Noguera-Pallaresa.

Continúa mantenintse ferma la vaga de la industrial vila de Manlleu. Quantas gestions s' han verificat fins al present, han resultat inútils: los obrers volen que la fàbrica de Can Rifà ocupe de nou las noyas despatxadas; los fabricants no s' hi volen ajupir. La miseria ha fet presa entre 'ls obrers que corren per la ciutat de Vich y pels pagesius de la Plana demandant caritat. La situació donchs se vá agravant. Deu vulga que tot acabe en be.

La Real Academia de Bonas Lletres de Barcelona, ha fet elecció de càrrecs en cumpliment ab lo que los Estatuts disposan, essent reelegida sa Junta de Gobern en la forma següent: President, don Gayetá Vidal de Valenciano; Secretari, don Celestí Barallat y Falguera; Conservador del Museu, don Joseph Ramon de Luanco; Bibliotecari-Arxiver, don Francisco de Bobadilla y Sans; Tresorer, don Francisco Maspons y Labrés.

Diuen varis colegas que l' ja célebre escultor tortosi senyor Querol, treballa sens descans en son estudi de Roma.

Lo baix relleu de Sant Francisco curant leprosos, agrada d' un modo extraordinari. La premsa italiana s' ha ocupat moltíssim d' ell, y prompte l' enviarà á Madrid.

CRÒNICA RELIGIOSA

LO CATOLICISME ALS ESTATS-UNITS

Avuy nos han de permetre nostres lectors que no fassém l' enfilay de solts variats ab que procurám fer interessant esta secció de nostre Setmanari; perque pugám dar un extracte extens d' un notabilíssim article que acaba de publicar en un diari americà lo Cardenal Gibbons. En ell se posa de manifest la marxa progressiva y la condició actual del catolicisme en la gran Repùblica de Nort-América.

Ab la estadística á la ma y ab gran força de lògica, lo eminent prelat fa veure l' gran deute de regonegement y gràtitud que l' país te ab la comunió católica. Mirada fins la cosa solament baix lo punt de vista purament humá y polítich es impossible deixar de conèixer que la influencia exercida per la religió católica ha sigut altament beneficiosa per los Americans. Per llur zel, los Bisbes catòlichs, ajudats del clero, han fet desapareixer molts prejudicis del poble y desarrollat las millors qualitats dels ciutadans, y han sabut reunir en un tot homogéneo per los llaços de una fe comuna tants elements diversos per son origen y per sa educació. Sense l' clero catòlic, los Estats-Units no figurarien avuy entre las nacions mes civilisadas del globo. Y anyadeix lo Cardenal que gracias als catòlichs l' arbre de la llibertat ha arrelat be en aquella terra.

En los Estats-Units, la Iglesia ha sabut tan ben pendre en sas mans la direcció dels emigrats de totas las nacionalitats, ha sabut inspirarlos un tal interès pèr la vida pública, que cap altra nació pot alabarse de tenir sos ciutadans mes intel-ligents y actius, y una constitució mes fermament establerta.

Los datos que dona l' Cardenal Arquebisbe de Baltimore sobre l' ràpit augment y la vitalitat dels catòlichs, proban quan acertat y previsor fou lord Macaulay que cinquanta anys arrera pronosticava, á pesar de ser protestant, que la Iglesia romana guanyaria en lo Nou Mon més de lo que havia perdut en la vella Europa. Durant una centuria, lo Catolicisme no ha anat crexent á passos, sino á salts y gambadas en los Estats-Units.

En 1790, los catòlichs nort-americans no eran mes que uns 32.000; avuy se'n contan, tirant al baix, uns *deu milions*; es dir, la sexta part de la població. Com a factor d' auments' ha de contar la emigració constant de gent de països catòlichs, com Irlanda primer, y ara Italia y Hungria.

Naturalment, lo clero y la Iglesia se multiplican á proporció dels fiels.

Cent anys atràs, no hi havia als Estats-Units mes que un Bisbe, ajudat d' uns trenta sacerdots. Avuy dia hi han 43 arquebisbes, 73 bisbes, mes de 8.300 capellans y unas 7.500 iglesias.

De gent d' alta classe y milionaris se'n contan molts entre l's catòlichs, y cada dia es major sa liberalitat envers la Iglesia. Lo Cardenal cita alguns exemples que parlan molt alt. «Quan se fundà, diu, lo col·legi de Georgetown, una oferta de cent dollars se considerava com una gran cosa, ara, quan hem volgut fundar la Universitat Catòlica de Washington, hem tingut donatius de deu mil, vint mil y de cent mil lollars, y fins n' hem tingut un de *trescents mil dollars*. A Sant Pau, un protestant que te la dona y tots sos fills catòlichs, ha posat en las mans del Ilm. Freland, lo donatiu regi de *cinch cents mil dollars* destinats á fundar un establimet eclesiàstich de educació.»

Entre l's signes mes encoratjadors que presenta l' pènivir de la Iglesia en los Estats-Units, ne senyala ab rahó un lo Cardenal Gibbons, com á principal, y es lo zel dels catòlichs en matèries d' educació. Actualment tenen oberts *trenta cinch seminaris*, *cent dos col·legis de noys* y uns *sis cents pensionats de noyas*. Las escolas parroquials catòlicas son en nombre de *quatre mil* y en ellas hi concorren 633.000 noys. Reunidas totes las institucions catòlicas d' ensenyansa dels Estats-Units, educan lo respectable contingent de 800.000 noys.

La nova Universitat de Washington corona tot lo sistema d' educació. Aquesta gran obra, que tot just ha nascut, està destinada á exercir una poderosa influencia en los destins del pais.

Los catòlichs alemanys residents en los Estats-Units han tingut en la ciutat de Buffalo, pel Setembre passat, un Congrés quals acorts y resolucions principals se referençen á la qüestió Romana. A fi de promoure una campanya á favor del Poder Temporal del Papa, proposan la reunió de un Congrés internacional catòlich en Chicago, mentres se fassa la Exposició.

També volém senyalar lo pàrrafo quint dels acorts presos, relativ al us de sa llengua materna.

Dien axis los alemanys que, sens deixar de ser bons ciutadans dels Estats-Units, no volen renegar de sa mare pàtria:

«V.—*Llengua materna*. No descuidar en cap manera de apendre y fer apendre á nostres fills la llengua comuna del pais, reclamam, no obstant, lo dret de fer us de nostra llengua materna. Cumplint fielment tots nostres devers de ciutadans, també volém revindicar tots nostres drets, y no fém cas dels atacs injusts d' aquells que 'ns voldrian tractar com extrangers.»

Voldriàm que 's miressen ab est mirall dels catòlichs dels Estats-Units, tants catalans que permeten la invasió del castellà en lo vestuari de la família y en lo més sagrat de la conciència, dexant que sos fills ho aprenguen tot en castellà, fins los rudiments de la Doctrina cristiana que després facilment oblidan.

«Quán obrirán los ulls nostres compatriots?... Uns alemanys ciutadans dels Estats-Units, revindican lo dret de parlar l' alemany, y l's catalans á casa seva se dexan fins insultar son idioma natiu!!